

מפתח תשובות נכונות

שאלה	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
תשובה	(3)	(1)	(4)	(2)	(2)	(1)	(3)	(3)	(3)	(1)

שאלה	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
תשובה	(1)	(2)	(4)	(3)	(4)	(4)	(1)	(4)	(4)	(2)

שאלה	21	22	23
תשובה	(3)	(2)	(3)

הסברים

אנלוגיות (שאלות 1-6)

1. השאלה: פרי הדר : פרי -

היחס: פרי הדר הוא סוג מסוים של פרי. א' הוא תת-קטגוריה של ב'.

תשובה (1): סגן שר : שר. האם סגן שר הוא סוג מסוים של שר? לא. סגן שר הוא בעל תפקיד הכפוף לשר ומסייע לו, אך אינו סוג של שר אלא דרגה שונה.

תשובה (2): בית מלאכה : בית חרושת. האם בית מלאכה הוא סוג מסוים של בית חרושת? לא. מדובר בשני מושגים נפרדים שמתארים מקומות שונים, ואף אחד מהם אינו תת-קטגוריה של השני.

תשובה (3): כלי נשיפה : כלי נגינה. האם כלי נשיפה הוא סוג מסוים של כלי נגינה? כן. כשם שפרי הדר הוא קטגוריה מסוימת בתוך הקטגוריה הרחבה של פירות, כך כלי נשיפה הוא קטגוריה מסוימת בתוך הקטגוריה הרחבה של כלי נגינה.

תשובה (4): שעון יד : שעון קיר. האם שעון יד הוא סוג מסוים של שעון קיר? לא. שניהם סוגים של שעונים, אך אף אחד מהם אינו תת-קטגוריה של השני.

תשובה (3).

2. השאלה: מפוספס : פס -

היחס: מפוספס הוא דבר שיש עליו פסים. א' מתאר משהו שיש עליו ב'.

תשובה (1): מנומש : נמש. האם מנומש הוא דבר שיש עליו נמשים? כן. כשם שמפוספס מתאר משטח שעליו פסים, כך מנומש מתאר עור שעליו נמשים. היחס זהה.

תשובה (2): מרוהט : רהיט. האם מרוהט הוא דבר שיש עליו רהיטים? לא. מרוהט מתאר חלל שיש **בתוכו** רהיטים, ולא משטח שעליו רהיטים.

תשובה (3): שרירי : שריר. האם שרירי הוא דבר שיש עליו שרירים? לא ממש. שרירי הוא אדם בעל שרירים בולטים. היחס שונה.

תשובה (4): מנומר : נמר. האם מנומר הוא דבר שיש עליו נמרים? לא. מנומר מתאר דגם של כתמים הדומה לדוגמת הפרווה של נמר, אך אין על המשטח "נמרים" אלא כתמים.

תשובה (1).

3. השאלה: להעמיס : קרס -

- היחס:** דבר שמעמיסים עליו יותר מדי עלול לקרוס. כאשר עושים למשהו יותר מדי מ-א', קורה לו ב'.
- תשובה (1):** להשחית : קקה. האם דבר שמשחיתים אותו יותר מדי נקחה? לא. השחזה היא פעולה הפוכה להקהייה — היא מחזקת, ולא גורמת להיקהות.
- תשובה (2):** לרדוף : תפס. האם דבר שרודפים אותו יותר מדי נתפס? לא. רדיפה עשויה להוביל לתפיסה, אך אין כאן יסוד של הפרזה בהכרח.
- תשובה (3):** להאביס : אכל. האם דבר שמאביסים אותו יותר מדי אוכל? לא. האבסה היא עצמה הפעולה של לגרום לאדם לאכול בצורה מופרזת.
- תשובה (4):** למתוח : פקע. האם דבר שמותחים אותו יותר מדי פוקע? כן. כשם שדבר שמעמיסים עליו יותר מדי קורס, כך דבר שמותחים אותו יותר מדי פוקע. היחס זהה ולכן זו התשובה הנכונה.
- תשובה (4).**

4. השאלה: ניצים : קטטה -

- היחס:** ניצים הם אנשים שרבים זה עם זה, כלומר הם המשתתפים בקטטה, והקטטה נערכת ביניהם. א' הם המשתתפים שביניהם מתרחשת ב'.
- תשובה (1):** עדים : משפט. האם עדים הם המשתתפים שביניהם מתרחש המשפט? לא. עדים נוכחים במשפט, אך המשפט אינו מתרחש ביניהם אלא בין הצדדים לדיון.
- תשובה (2):** מתמודדים : תחרות. האם מתמודדים הם המשתתפים שביניהם מתרחשת התחרות? כן. כשם שניצים הם האנשים שהקטטה נערכת ביניהם, כך מתמודדים הם האנשים שהתחרות נערכת ביניהם. היחס זהה.
- תשובה (3):** נשואים : חתונה. האם נשואים הם המשתתפים שביניהם מתרחשת החתונה? לא בדיוק. "נשואים" מתאר מצב שנוצר כתוצאה מהחתונה, ולא את המשתתפים בזמן האירוע עצמו.
- תשובה (4):** תלמידים : שיעור. האם תלמידים הם המשתתפים שביניהם מתרחש השיעור? לא. תלמידים נוכחים בשיעור, אך השיעור אינו מתרחש ביניהם אלא מועבר אליהם על ידי המורה.
- תשובה (2).**

5. השאלה: חזון נפרץ : נדיר -

- היחס:** חזון נפרץ הוא חזון שאינו נדיר, כלומר הוא שכיח ונפוץ. המילה "נפרץ" מציינת תופעה שמתרחשת בתדירות גבוהה, ולכן היא ההפך מ"נדיר". א' הוא דבר שאינו ב'.
- תשובה (1):** מוכלל : כלול. האם מוכלל הוא דבר שאינו כלול? לא. למעשה, ההפך הוא הנכון: אלו הן מילים נרדפות. היחס שונה.
- תשובה (2):** מרובב : נקי. האם מרובב הוא דבר שאינו נקי? כן. מרובב פירושו מלוכלך או מטונף, כלומר הוא אינו נקי. כשם שחזון נפרץ הוא חזון שאינו נדיר, כך דבר מרובב הוא דבר שאינו נקי. היחס זהה.
- תשובה (3):** מיושן : ישן. האם מיושן הוא דבר שאינו ישן? לא. גם כאן, מדובר בשתי מילים בעלות משמעות מאוד דומה אחת לשנייה.
- תשובה (4):** מושלם : דופי. האם מושלם הוא דבר שאינו דופי? הניסוח לא מדויק. "דופי" הוא פגם או חיסרון, ואפשר לומר שדבר מושלם הוא חסר דופי. אך היחס שונה: במקור א' הוא תיאור שמשמעותו "לא ביי", ואילו כאן א' הוא תיאור שמשמעותו "חסר ביי" - וזה הבדל דק אך משמעותי. "נפרץ" הוא ההפך של "נדיר", בעוד ש"מושלם" אינו ההפך של "דופי" אלא מתאר היעדר של דופי.
- תשובה (2).**

6. השאלה: עצלן : עמל -

היחס: עצלן הוא אדם שאינו אוהב לעמול, כלומר הוא נמנע מעבודה ומאמץ. א' הוא משהו שאינו אוהב לעשות ב'.

תשובה (1): זהיר : סכנה. האם זהיר הוא משהו שאינו אוהב סכנה? כן. זהיר הוא אדם שמעדיף להימנע מלהסתכן, במידה דומה מאוד לעצלן, שמעדיף להימנע מעבודה. היחס דומה מאוד, נמשך ונחפש משהו יותר קרוב.

תשובה (2): חולני : בריאות. האם חולני הוא משהו שאינו אוהב בריאות? לא. חולני מתאר מצב גופני של מי שנוטה לחלות, ואין כאן קשר לרצון או העדפה.

תשובה (3): שתלטן : ציות. האם שתלטן הוא משהו שאינו אוהב לציית? לא. שתלטן הוא אדם שרוצה שיצייתו לו. זהו יחס שונה מבקשר המקורי.

תשובה (4): שכחן : תזכורת. האם שכחן הוא משהו שאינו אוהב תזכורות? לא. שכחן הוא מי שנוטה לשכוח דברים, ולכן זקוק לתזכורות. היחס שונה מאוד מביחס המקורי. מאחר ולא מצאנו קשר יותר טוב מבתשובה (1), ניתן לסמן אותה בתור התשובה הנכונה.

תשובה (1).

הבנה והסקה (שאלות 7-17)

7. השאלה: תולעי העץ חיות בתוך גזעי העצים, וקשה מאוד להיפטר מהן באמצעות חומרי הדברה. עם זאת, חקלאים רבים מצליחים לחסל את הנגע באמצעות השקיית העצים במי מלח. איזה מן הנתונים הבאים עשוי להסביר מדוע ההשקיה במי מלח יעילה בטיפול בנגע תולעי העץ?

פתרון: אנו מחפשים הסבר למנגנון שבאמצעותו מי המלח מגיעים לתולעים שבתוך הגזע ופוגעים בהן.

תשובה (1): התגובה הכימית בין מי המלח לחומרי ההדברה מפחיתה את ריכוז חומרי ההדברה בגזע העץ, אך אינה פוגעת ביעילותם

לא נכון. אם יעילות חומרי ההדברה אינה משתנה, לא אמורה להיות השפעה שונה מריסוס רגיל של חומרי הדברה, ואין כאן הסבר לכך שמי המלח עצמם מחסלים את התולעים.

תשובה (2): המלח פוגע ביכולת הרבייה של חרקים זעירים הניזונים מתולעי העץ

לא נכון. חרקים אלו הם טורפים טבעיים של תולעי העץ, ופגיעה ביכולת הרבייה שלהם דווקא מסייעת לתולעים לשגשג. נתון זה אינו מסביר את היעילות, אלא אף מצביע על תוצאה הפוכה.

תשובה (3): מי מלח גורמים לעצים לספוח מינרלים שונים מהאדמה, ובהם מינרלים שתולעי העץ אינן יכולות לחיות בסביבתם

נכון. נתון זה מסביר את המנגנון: מי המלח נספגים דרך השורשים ומביאים לספיחת מינרלים שהופכים את הסביבה בתוך הגזע לעוינת עבור התולעים, ובכך מחסלים אותן.

תשובה (4): עלותם של מי מלח נמוכה בהרבה מעלותם של רוב חומרי ההדברה

לא נכון. נתון זה מתייחס למחיר ולא ליעילות, ולכן אינו מסביר מדוע מי המלח פועלים נגד התולעים.

תשובה (3).

8.

השאלה: יש מגוון רחב של הפרעות בקריאה, ובהן ההפרעות הבאות:

- זיהוי שגוי של חלק מהאותיות במילה;
- החלפת שתי אותיות צמודות במילה זו בזו (לרוב אותיות המצויות באמצע המילה);
- החלפת אותיות בין מילים סמוכות (לרוב אותיות שנמצאות במקום זהה בכל אחת משתי המילים).

איזו מהטעויות הבאות **אינה** מדגימה שום הפרעה משלוש הפרעות הקריאה שהוזכרו?

פתרון: בטקסט הוזכרו שלוש הפרעות קריאה: (א) זיהוי שגוי של אות במילה, (ב) החלפת אותיות צמודות בתוך מילה, (ג) החלפת אותיות בין מילים סמוכות באותו מיקום. עלינו לבדוק כל טעות ולבחון האם היא מדגימה לפחות אחת מהשלש.

תשובה (1): קריאת "מוצץ במים" כ"מצוף במים"

לא נכון. במילה "מוצץ" האותיות ו' ו-צ', שהן צמודות באמצע המילה, החליפו מקומות ביניהן, והתקבל "מצוף". זוהי דוגמה להפרעה (ב).

תשובה (2): קריאת "שוד אלים" כ"שור אלים"

לא נכון. במילה "שוד" האות ד' זוהתה בטעות כאות ר', והתקבל "שור". זוהי דוגמה להפרעה (א) - מדובר בזיהוי שגוי של אות במילה.

תשובה (3): קריאת "משלט מרוחק" כ"משל מרוח"

נכון. כאן האות האחרונה הושמטה מכל אחת משתי המילים, ט' מ"משלט" ו-ק' מ"מרוחק". אין כאן זיהוי שגוי של אות, אין החלפת אותיות צמודות בתוך מילה, ואין החלפת אותיות בין המילים. מדובר בהשמטת אותיות, שהיא הפרעה שלא הוזכרה בטקסט.

תשובה (4): קריאת "נמש גדול" כ"נמל גדוש"

לא נכון. כאן האות ש' מ"נמש" והאות ל' מ"גדול" החליפו מקומות ביניהן. זוהי דוגמה להפרעה (ג).

תשובה (3).

9.

השאלה: אוכלוסייתה של מדינה כלשהי מורכבת מבני שבט אלפא ומבני שבט ביתא. חוקרת מצאה שרק מעטים מתלמידי האקדמיה המלכותית של המדינה הם בני שבט אלפא. מכך היא הסיקה שהליכי הקבלה לאקדמיה המלכותית מפלים לרעה את בני שבט אלפא.

איזה מהנתונים הבאים **מחליש** את מסקנתה של החוקרת?

פתרון: הטיעון מבוסס על כך שמעטים מבני שבט אלפא לומדים באקדמיה, ומכאן הסיקה החוקרת שהם מופלים בהליכי הקבלה. אנו מחפשים נתון שמציע הסבר **חלופי** לייצוג הנמוך.

תשובה (1): שיעורם של בני שבט אלפא באוכלוסייה גבוה משיעורם באקדמיה המלכותית

לא נכון. נתון זה דווקא מחזק את המסקנה, שכן הוא מראה שבני שבט אלפא מיוצגים באקדמיה בחסר ביחס לחלקם באוכלוסייה.

תשובה (2): בבית הספר הגבוה לאומנות במדינה זו הרוב הגדול הם בני שבט אלפא

לא נכון. נתון זה אינו קשור ישירות להליכי הקבלה של האקדמיה המלכותית, ולכן אינו מחליש את המסקנה באופן משמעותי.

תשובה (3): שיעורם של בני שבט אלפא בקרב כל הלומדים באקדמיה המלכותית גבוה משיעורם באוכלוסייה

נכון. אם שיעורם של בני שבט אלפא באקדמיה גבוה יותר מחלקם באוכלוסייה, הרי שהם דווקא מיוצגים יתר על המידה. מכאן שהעובדה שבמספרם הם "מעטים" נובעת מכך שהם מהווים חלק קטן מהאוכלוסייה, ולא מאפליה.

תשובה (4): רוב החברים בוועדת הקבלה של האקדמיה המלכותית הם בני שבט ביתא

לא נכון. נתון זה דווקא מחזק את המסקנה, שכן הוא מצביע על מנגנון אפשרי לאפליה – חברי ועדת הקבלה עלולים לתעדף את בני שבטם על פני בני השבט האחר.

תשובה (3).

10. השאלה: מרצה לרפואה ביקש להמחיש טענה, ואמר: "אם נשמעת ברחוב שעטת פרסות, סביר שמדובר בסוסים ולא בזברות."

איזו מן הטענות שלהלן היא המתאימה ביותר להיות הטענה שהמרצה ביקש להמחיש?

פתרון: המשל עוסק בכך שכאשר שומעים שעטת פרסות, יש להניח שמדובר בסוסים (בעל חיים נפוץ) ולא בזברות (בעל חיים נדיר). עלינו לחפש טענה רפואית שמקבילה לעיקרון הזה: כשנתקלים בתסמינים, יש לחשוב קודם על האפשרות הנפוצה ולא על הנדירה.

תשובה (1): לפני שרופא בודק את האפשרות שמטופל שלו חולה במחלה נדירה, עליו לשלול את האפשרות שהוא חולה במחלה נפוצה

נכון. כשם שיש להניח שהשעטה היא של סוסים (נפוצים) ולא זברות (נדירות), כך יש לבדוק קודם מחלות נפוצות לפני שחושבים על מחלות נדירות.

תשובה (1).

11. השאלה: השופט כתב בפסק דינו שבמהלך חקירתו במשטרה הוצגו לנחקר שאלות _____. "נהיר ליי", כתב השופט, "כי החוקרת לא _____ להטות משפט, _____ הדרך שבה הוצגו השאלות _____. לפיכך, אני _____ מהימנות עדותו".

פתרון: המשפט עוסק בשופט שמתייחס לאופן החקירה ולהשפעתה על מהימנות העדות. נתחיל לבחון את ההשלמות למשפט ונחפש השלמה היוצרת משפט הגיוני.

תשובה (1): מנחות, אשר התשובות להן כמו התבקשו מאליהן / התכוונה / אולם / גרמה לנחקר שלא לדבוק באמת, אלא להשיב את מה שזו ביקשה לשמוע / נאלץ להטיל ספק ב-

נכון. המשפט המתקבל הגיוני ורציף: הוצגו שאלות מנחות שהתשובות להן כמו התבקשו מאליהן. החוקרת לא התכוונה להטות משפט, אולם הדרך שבה הוצגו השאלות בעייתית ולכן השופט מטיל ספק במהימנות העדות. נוצר פה משפט הגיוני ולכן אין צורך לבדוק את שאר התשובות.

תשובה (1).

12. השאלה: הרלב"ג השתדל _____ היסוד העל-טבעי שבניסים, ולהסבירם _____. שהוא ראה בניסים את אחד מיסודות האמונה באל.

פתרון: המשפט עוסק בגישתו של הרלב"ג כלפי ניסים. עלינו למצוא צירוף שיוצר היגיון פנימי עקבי בין יחסו ליסוד העל-טבעי שבניסים, לכך שהוא ראה בהם אחד מיסודות האמונה באל.

תשובה (1): להדגיש את / בכוחו האינסופי של האל / משום כך איננו סבורים

אם הרלב"ג הדגיש את היסוד העל-טבעי והסביר את הניסים בכוח האל, מתבקש דווקא שהוא כן ראה בהם יסוד אמונה. המשפט לא הגיוני ולכן נמשיך לבחון את התשובות הבאות.

תשובה (2): להמעיט בחשיבותו של / באמצעות חוקי הטבע / לכן אנו תמהים על כך

נכון. הרלב"ג ניסה להמעיט מהיסוד העל-טבעי ולהסביר אותם באופן טבעי, ולכן מפתיע שבכל זאת ראה בהם אחד מיסודות האמונה באל. המילים "לכן אנו תמהים" מבטאות את הפרדוקס הזה בצורה הגיונית. מצאנו משפט הגיוני ולכן אפשר לסמן את התשובה הזאת ולהמשיך לשאלה הבאה.

תשובה (2).

13. השאלה: נראה ש _____ תושבי עירנו _____ עמדתם של מארגני המצעד, שהרי אף _____ במזג אוויר סוער, השתתפו _____.

פתרון: המשפט עוסק במצעד ובמידת התמיכה בו מצד תושבי העיר.

תשובה (1): מעטים בלבד מקרב / אכן מזדהים בכל ליבם עם / שהוא נערך / בו אנשים רבים

אין היגיון: אם אנשים רבים השתתפו במצעד למרות מזג אוויר סוער, זו עדות לתמיכה רבה – ההפך ממה שנטען בחלק הראשון של המשפט.

תשובה (2): מעטים בלבד מקרב / מזדהים עם / שההפגנה נגד הכוונה לקיימו נערכה / בה מעטים

אין היגיון: אם להפגנה נגד קיום המצעד הגיעו מעטים, זו לכאורה הוכחה לכך שרבים תומכים בקיום המצעד, בניגוד לטענה הראשונית של המשפט – זוהי סתירה. נוסף על כך, אם מעטים הגיעו במזג אוויר סוער, אין לראות בכך כהוכחה שמעטים תומכים במטרת ההפגנה – ייתכן שרבים תומכים בה אך בחרו שלא להגיע בגלל הגשם.

תשובה (3): רובם המוחלט של / אינם שותפים ל- / שהוא נערך / בו אנשים רבים

אין היגיון: השתתפות רבה במצעד למרות מזג אוויר סוער מעידה דווקא על תמיכה, ולא על התנגדות.

תשובה (4): רוב רובם של / אינם חולקים על / שההפגנה נגד הכוונה לקיימו לא נערכה / בה מעטים בלבד

נכון. ההפגנה נגד המצעד התקיימה בתנאי מזג אוויר נוחים (מזג אוויר לא סוער), ובכל זאת באו אליה מעטים בלבד. זו ראייה טובה לכך שרוב התושבים אינם מתנגדים למצעד, מה שנטען בתחילת המשפט. המשפט הגיוני ולכן זוהי התשובה הנכונה.

תשובה (4).

14. השאלה: לאחר שבית המשפט העליון פסק נגדו בעניין כלשהו, הגיש אדם בקשה לקיום דיון נוסף באותו העניין.

הוא טען כי פסק הדין התבסס על פרשנות של סעיף בחוק שאינה תואמת את כוונת המחוקק. השופט שדן בבקשה דחה את הטענה והסביר: "בית המחוקקים משול לבית מאפה. האופה, והוא בלבד, קובע מה יאפה וכיצד יאפה, ואולם משעה שיצא מאפה מן התנור, נסתיימה מלאכתו של האופה, ולא הוא, אלא מי שיטעם ממנו, יקבע מה טעמו של המאפה." איזה מהמסרים הבאים הוא המתאים ביותר להיות המסר שביקש השופט להעביר?

פתרון: במשל שהביא השופט, האופה מייצג את בית המחוקקים והמאפה מייצג את החוק. האופה קובע מה לאפות (המחוקק קובע אילו חוקים לחוקק), אך ברגע שהמאפה יוצא מהתנור (החוק נכנס לתוקף), מי שטועם ממנו (בית המשפט) הוא שקובע את טעמו (פרשנות החוק). עלינו לחפש מסר שמתאים לעיקרון הזה.

תשובה (1): גם אם אדם מכיר את החוק על בוריו, אין פירוש הדבר שהוא כשיר להכריע מה הייתה כוונת בית המחוקקים

לא נכון. במשל, הטועם מייצג את בית המשפט ולא את האדם הרגיל שנשפט. המשל אינו עוסק בכשירותו של אדם פרטי להבין את החוק, אלא בחלוקת סמכויות בין המחוקק לבית המשפט.

תשובה (2): בית המחוקקים יכול לקבוע כל חוק שירצה, אבל בית המשפט אינו חייב להסתמך על חוק אם הוא רע בעיניו

לא נכון. המשל אינו עוסק בסמכות בית המשפט לדחות חוקים, אלא בפרשנותם. האופה קובע מה לאפות, והטועם אינו זורק את המאפה אלא רק קובע את טעמו.

תשובה (3): אומנם את החוקים קובע בית המחוקקים, אך את פירושם קובע בית המשפט ולא בית המחוקקים

נכון. זהו בדיוק המסר של המשל: כשם שהאופה קובע מה לאפות אך הטועם קובע את הטעם, כך בית המחוקקים קובע את החוקים אך בית המשפט הוא שמפרש אותם. לכן טענתו של המבקש בדבר כוונת המחוקק אינה רלוונטית.

תשובה (4): גם אם בעת חקיקת חוק כיוון בית המחוקקים לפרשנות מסוימת שלו, ייתכן שלאחר זמן הוא יפרש אותו אחרת

לא נכון. כל המסר של המשל הוא שתפקידו של האופה (המחוקק) מסתיים ברגע שהמאפה יוצא מהתנור (החוק נחקק). אחרי שנחקק חוק, כוונת המחוקק כבר לא רלוונטית, ולכן גם אם היא השתנתה, זה לא משנה (כל עוד לא נחקק חוק חדש).

תשובה (3).

15. השאלה: זוג טענות נקרא "זוג משלים" אם אפשר להסיק את הטענה הראשונה מן הטענה השנייה, וגם את הטענה השנייה מן הטענה הראשונה.

איזה מזוגות הטענות הבאים הוא "זוג משלים"?

פתרון: עלינו לבדוק בכל זוג האם ניתן להסיק כל טענה מהשנייה ולהפך, כלומר שהן שקולות מבחינה לוגית.

תשובה (1): א. יש דבר שאינו ברשותי.

ב. אין דבר שישנו ברשותי.

מהטענה השנייה ניתן להסיק את הראשונה: אם שום דבר אינו ברשותי, בוודאי שיש דבר שאינו ברשותי. אך לא להפך: העובדה שיש דבר אחד שאינו ברשותי אינה אומרת ששום דבר אינו ברשותי.

תשובה (2): א. אין פרופסורים שאינם מפורזים.

ב. יש פרופסורים מפורזים.

מהטענה הראשונה ניתן להסיק את השנייה: אם כל הפרופסורים מפורזים, בוודאי שיש פרופסורים מפורזים. אך לא להפך: העובדה שיש פרופסורים מפורזים אינה אומרת שכולם כאלה.

תשובה (3): א. כל מה שאינו אדום הוא טעים.

ב. כל מה שהוא טעים אינו אדום.

לא נכון. הטענה הראשונה אומרת שכל דבר שאינו אדום הוא בהכרח טעים, אך היא אינה שוללת שגם דבר אדום יכול להיות טעים. למשל, תות אדום יכול להיות טעים מבלי לסתור את הטענה הראשונה. אך הטענה השנייה קובעת שדבר טעים אינו אדום לעולם, וזה שולל תות אדום וטעים. לכן לא ניתן להסיק את השנייה מהראשונה.

תשובה (4): א. אם יורד גשם, לירון מאושרת.

ב. אם לירון מאושרת, לא יורד גשם.

נכון. שתי הטענות אומרות את אותו הדבר בדיוק, רק מכיוונים הפוכים. הראשונה אומרת שגשם תמיד מוביל לאושר. השנייה אומרת שהיעדר אושר מעיד על היעדר גשם. זהו היפוך הגיוני מתבקש: אם גשם תמיד גורם לאושר, אז כשלירון אינה מאושרת, ברור שלא יורד גשם, כי אם היה יורד היא הייתה מאושרת. ולהפך: אם כל פעם שלירון אינה מאושרת לא יורד גשם, משמע שכשירד גשם היא בהכרח מאושרת. ניתן להסיק כל טענה מהשנייה.

תשובה (4).

16.

השאלה: במאמר העוסק בהיסטוריה של הדתות נכתב: "לשיטתם של אנשי הדת בימי הביניים, אף אחד מההבדלים הברורים והניכרים לעין שבין הדתות המונותאיסטיות הגדולות אינו הבדל מהותי. היו בהם שחלקו למשל על מנהגיהן של הדתות המתחרות, אך להבנתם אין מאמין בדת מונותאיסטית שיוכל לחלוק על הנחותיהן המרכזיות של הדתות המונותאיסטיות המתחרות בלי שיערער בכך את היסוד שעליו נשענות השקפותיו שלו." איזו מן הטענות הבאות עולה מן הפסקה שלעיל בנוגע לאנשי הדת בימי הביניים?

פתרון: בטקסט נכתב שאנשי הדת בימי הביניים סברו שההבדלים בין הדתות המונותאיסטיות אינם מהותיים, וכי מי שמערער על הנחות יסוד של דת מתחרה מערער בכך גם את יסודות דתו שלו. עלינו למצוא טענה שנובעת ישירות מעמדה זו.

תשובה (1): הם טענו שההבדלים בין הדתות המונותאיסטיות שטחיים, ועל כן לא מצאו טעם לבקר את הדתות האחרות

לא נכון. בטקסט צוין שהיו ביניהם כאלה שחלקו על מנהגי הדתות האחרות, כך שהם כן עסקו בביקורת על דתות מתחרות, אם כי ברמת המנהגים ולא ברמת היסודות.

תשובה (2): הם התמקדו בניסיון לערער את יסודותיהן של הדתות המונותאיסטיות האחרות בלי לפגוע בעקרונות היסוד של דתם הם

לא נכון. בטקסט נכתב ההפך: לא ניתן לערער את יסודות הדת המתחרה מבלי לערער את יסודות דתך. כלומר הם לא ניסו לעשות זאת, כי הבינו שזה בלתי אפשרי.

תשובה (3): לשיטתם, ההבדלים במנהגים בין הדתות המונותאיסטיות הם הבדלים מהותיים

לא נכון. בטקסט נכתב במפורש שאף אחד מההבדלים אינו הבדל מהותי. המחלוקת על מנהגים הוזכרה כדוגמה לחילוקי דעות שאינם נוגעים ליסודות הדת.

תשובה (4): משום שתפסו את הדתות המונותאיסטיות כבעלות יסוד משותף, הם לא כפרו בעיקריהן של הדתות המתחרות

נכון. היסוד המשותף של הדתות המונותאיסטיות (האמונה באל אחד) גרם לכך שאנשי הדת נמנעו מלכפור ביסודות הדתות האחרות, שכן אם הם היו עושים זאת, הם היו פוגעים גם בדתם שלהם.

תשובה (4).

17.

השאלה: כעכים, לחמניות שבמרכזן חור - הם המצאה נשנה. הם מופיעים כבר בציורים ממצרים העתיקה, ומשם, כנראה, התגלגלו לרחבי העולם. התועלת שבחור היא שאפשר להשחיל את הכעכים על מוט או על חבל וכך לשנע אותם בקלות. לפי מריה בלינסקה, היסטוריונית שעסקה בתולדות הכעכים, הבייגל הפופולרי כיום באמריקה התפתח או מה"טראלי", כעכים עגולים קשים ומתובלים בשומר שמקורם באיטליה, או מה"גירדה" הסיני, הדומה בצורתו לכעך, אך במקום חור יש בו שקע בלבד. איזו מהטענות הבאות עולה מהפסקה?

פתרון: בטקסט נכתב שכעכים הם המצאה עתיקה שמופיעה כבר בציורים ממצרים העתיקה, ומשם התגלגלו לרחבי העולם. כמו כן הוזכרה שיטתה של בלינסקה, הטוענת שהבייגל האמריקאי התפתח מהטראלי האיטלקי או מהגירדה הסיני. עלינו למצוא טענה הנובעת ישירות מהכתוב.

תשובה (1): לטראלי האיטלקי ולבייגל הנפוץ באמריקה יש מעלה שאין לגירדה הסיני

נכון. בטקסט צוין שהתועלת שבחור היא שאפשר להשחיל את הכעכים על מוט או חבל. הטראלי והבייגל הם כעכים עם חור, ולכן אפשר להשחיל אותם. לעומתם, הגירדה הסיני אינו כעך אמיתי כי יש בו רק שקע ולא חור, ולכן לא ניתן להשחיל אותו. מכאן שלטראלי ולבייגל יש מעלה שאין לגירדה.

תשובה (2): הלחמניות המופיעות בציורים ממצרים העתיקה אינן דומות בצורתן לא לטראלי ולא לגירדה

לא נכון. בטקסט נכתב שבציורים ממצרים העתיקה מופיעים כעכים, כלומר לחמניות עם חור במרכזן. הטראלי הוא כעך עגול עם חור, ולכן ניתן להניח שהם דומים בצורתם. אין בטקסט מידע שמצביע על שוני בצורה ביניהם.

תשובה (3): שלא כטענתה של בלינסקה, הבייגל הפופולרי באמריקה התפתח מהלחמניות של מצרים העתיקה

לא נכון. הטקסט מציג את שיטתה של בלינסקה אך אינו סותר אותה או מציע חלופה. העובדה שכעכים מופיעים כבר במצרים העתיקה אינה סותרת את הטענה שהבייגל האמריקאי התפתח מהטראלי או מהגירדה.

תשובה (4): בגלל צורתם השימושית של הכעכים הם התפתחו באופן בלתי תלוי בכמה מקומות בעולם

לא נכון. בטקסט נכתב שהכעכים הופיעו במצרים העתיקה ומשם, "כנראה", התגלגלו לרחבי העולם. אומנם מדובר בהשערה ולא בוודאות, אך בטקסט לא נטען שהם התפתחו באופן בלתי תלוי במקומות שונים.

תשובה (1).

ק ט ע ק ר י א ה (שאלות 18-23)

18. השאלה: לפי הפסקה הראשונה, איזו מהטענות הבאות בנוגע לספרו של אוסטיין נכונה?

פתרון: בטקסט נכתב שעד שנות החמישים של המאה העשרים פילוסופי השפה סברו שכל טענה חייבת להיות נכונה או שגויה, ואז מצב זה השתנה בעקבות פרסום ספרו של אוסטיין. עלינו לבדוק איזו טענה עולה מכך.

תשובה (1): העיסוק במבעים ביצועיים החל עוד לפני פרסומו

לא נכון. בטקסט נכתב שלפני אוסטיין פילוסופי השפה סברו שכל משפט חייב להיות נכון או שגוי, ואוסטיין הוא שהציג את ההבחנה בין מבעים קביעתיים לביצועיים. לא הוזכר עיסוק במבעים ביצועיים לפני ספרו.

תשובה (2): הוא מחזק את הסברה שרווחה בקרב הפילוסופים של השפה בזמן פרסומו

לא נכון. בטקסט נכתב שאוסטיין ערער על הסברה הרווחת, ולא חיזק אותה. ספרו הציג גישה חדשה שלפיה לא כל משפט חייב להיות נכון או שגוי.

תשובה (3): הוא פורסם לפני שנות החמישים של המאה העשרים

לא נכון. בטקסט נכתב "עד שנות החמישים של המאה העשרים סברו פילוסופים של השפה כי..." ואז "מצב זה השתנה בעקבות פרסום ספרו". כלומר הספר פורסם בשנות החמישים או לאחריהן, ולא לפנייהן.

תשובה (4): הוא השפיע השפעה ניכרת על העיסוק הפילוסופי בשפה

נכון. בטקסט נכתב שעד שנות החמישים רווחה סברה מסוימת, ואז "מצב זה השתנה בעקבות פרסום ספרו של אוסטיין". העובדה שספר אחד שינה את המצב הרווח מעידה על כך שהוא השפיע השפעה ניכרת על העיסוק הפילוסופי בשפה.

תשובה (4).

19. השאלה: לפי הפסקה הראשונה, איזה מהמבעים הבאים הוא מבע ביצועי?

פתרון: מבע ביצועי, כפי שהוסבר בטקסט, הוא מבע שעצם הגייתו משפיעה על המציאות ומשנה אותה, ולכן אינו יכול להיות "נכון" או "שגוי". לעומתו, מבע קביעתי מתאר מצב בעולם ויכול להיות נכון או שגוי.

תשובה (1): "אני לומד לנגן בגיטרה"

לא נכון. זהו מבע קביעתי, שכן הוא מתאר מצב קיים בעולם ויכול להיות נכון או שגוי.

תשובה (2): "יערית התנצלה בפניי על מעשיה"

לא נכון. זהו מבע קביעתי המתאר אירוע שהתרחש בעבר. ניתן לבדוק אם הוא נכון או שגוי.

תשובה (3): "איני יודע אם יערית ומשה ביקרו כאן אתמול"

לא נכון. גם זהו מבע קביעתי, שכן הדובר מתאר את מצב הידיעה שלו ואת הספק שלו לגבי אירוע מסוים.

תשובה (4): "אני מציע שתבוא מחר"

נכון. זהו מבע ביצועי. עצם אמירת המשפט יוצרת את ההצעה, כלומר הדובר מבצע פעולה (מציע) באמצעות הגייתו. המשפט אינו מתאר מצב בעולם ולא ניתן לומר שהוא "נכון" או "שגוי".

תשובה (4).

20. השאלה: איזה מהגורמים הבאים אינו מוזכר בפסקה השנייה כגורם שהצלחתו של מבע ביצועי תלויה בו?

פתרון: בטקסט נכתב שמבע ביצועי צריך לעמוד בתנאי הלימה כדי להצליח. הדוגמה שניתנה היא "אני מוצא את הנאשם אשם", שמצליחה רק אם נאמרת בהקשר של פסק דין, מפי שופט ובנסיבות הנכונות. עלינו למצוא גורם שלא הוזכר כמשפיע על הצלחת המבע.

תשובה (1): האופן שבו המבע מנוסח

בטקסט הוזכרה תבנית לשונית מסוימת שהמבע צריך להתאים לה, כלומר הנוסח חשוב – לכן זו לא התשובה.

תשובה (2): היותו של המבע נכון או שגוי

נכון. בטקסט נכתב במפורש שמבע ביצועי אינו יכול להיות נכון או שגוי, אלא רק מוצלח או בלתי מוצלח. לכן נכונות או שגיאה אינן גורם בהצלחתו.

תשובה (3): מידת הכנות של הדובר

בטקסט הוזכר שצריכה להיות מידה של כנות, אחרת המבע הביצועי לא יהיה מוצלח. זו לא התשובה.

תשובה (4): זהות הדובר

בטקסט הוזכר במפורש שהמבע "אני מוצא את הנאשם אשם" מצליח רק אם נאמר מפי שופט, ובאופן כללי שזהות הדובר רלוונטית להצלחת המבע הביצועי. זו לא התשובה.

תשובה (2).

21. השאלה: לפי הפסקה השלישית, כיצד אוסטיין ממוטט את ההבחנה בין מבעים ביצועיים למבעים קביעתיים?

תשובה (3): הוא קובע שלמעשה כל המבעים הם מבעים ביצועיים

נכון. בטקסט נכתב במפורש שאוסטיין מחליף את ההבחנה בין מבעים קביעתיים לביצועיים בהבחנה חדשה: "...למעשה כל מבע הוא מבע ביצועי" (שורה 21). המבעים שקודם נחשבו קביעתיים, כמו "יוסי אוהב עוגיות", הם למעשה מבעים ביצועיים שאינם מפורשים. ההבחנה החדשה היא בין מבעים ביצועיים מפורשים (כמו "אני מציעה שתיתני ליוסי עוגיות") לבין מבעים ביצועיים שאינם מפורשים (כמו "יוסי אוהב עוגיות"), שגם בהם הדובר מבצע פעולה כלשהי. כך ההבחנה המקורית בין קביעתי לביצועי מתמוטטת, כי כולם בעצם ביצועיים.

תשובה (3).

22. השאלה: לפי הפסקה השלישית, איזו מהאפשרויות הבאות משלימה את המשפט הבא באופן הטוב ביותר? כאשר דובר מביע מבע, הוא משתמש ב ____ כדי להשיג ____.

תשובה (2): מעשה לוקוציוני / השפעה פרלוקוציונית התואמת את המעשה האילוקוציוני

נכון. הדובר משתמש במעשה הלוקוציוני (מפיק צלילים שמתחברים למילים בעלות משמעות) כדי להשיג השפעה פרלוקוציונית (שינוי ברגשותיו, במחשבותיו ובמעשיו של השומע) שתואמת את המעשה האילוקוציוני (הפעולה שהדובר ביקש לבצע). למשל, כשעדיית אומרת "יוסי אוהב עוגיות", היא משתמשת במילים (מעשה לוקוציוני) כדי להשפיע על דוד שיחליט לתת ליוסי עוגיות (השפעה פרלוקוציונית), באופן שתואם את כוונתה להציע הצעה (מעשה אילוקוציוני). המטרה הסופית היא ההשפעה על השומע, והמעשה האילוקוציוני הוא הדרך שבה הדובר מנסה להגיע לשם.

תשובה (2).

23. השאלה: בשורות 26-27 נכתב: "ההקשר שבו נאמרו דבריה מצביע על המעשה האילוקוציוני שעשתה". מהו אותו "הקשר"?

פתרון: בטקסט נכתב שעדיית אומרת לדוד "יוסי אוהב עוגיות", וכי המעשה האילוקוציוני שלה הוא הצעה לדוד בנוגע למתנה ליוסי. עלינו לזהות מה בסיטואציה הוא ההקשר שממנו עולה שמדובר בהצעה.

תשובה (1): מצב שבו עידיית משוחחת עם דוד

לא נכון. עצם השיחה עם דוד אינה מצביעה על כך שמדובר בהצעה. שני אנשים יכולים לשוחח על נושאים רבים, ועצם הזהות של בני השיחה אינה מגדירה את המעשה האילוקוציוני.

תשובה (2): מצב שבו נושא השיחה הוא אהבתו של יוסי לעוגיות

לא נכון. אהבתו של יוסי לעוגיות היא תוכן המבע עצמו (המעשה הלוקוציוני), ולא ההקשר שמגדיר את הפעולה שעדיית מבצעת באמירתו.

תשובה (3): מצב שבו נשאלה עידיית כיצד להפתיע את יוסי ביום הולדתו

נכון. בטקסט נכתב שדוד שוקל כיצד להפתיע את יוסי ביום הולדתו, ועידיית אומרת "יוסי אוהב עוגיות". ההקשר הזה, שבו נשאלת שאלה על מתנה, הוא שהופך את האמירה מקביעה סתמית להצעה. בלי הקשר זה, המשפט היה נשמע כמבע קביעתי בלבד.

תשובה (4): מצב שבו אפשר שהצעתה של עידיית תתקבל ואפשר שלא תתקבל

לא נכון. האפשרות שההצעה תתקבל או לא היא תוצאה אפשרית של ההצעה (ההשפעה הפרלוקוציונית), ולא ההקשר שממנו מזהים שמדובר בהצעה.

תשובה (3).